

The Relationship Between Economic-Social Factors and Political Knowledge

Kioomars Ashtarian¹ , Ali Akbar Asadi Kesheh²

¹ Corresponding author: Associate Professor, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: ashtarian@ut.ac.ir

² PhD in Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: aaasadi@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
15 February 2019
Revised version
received:
5 September 2024
Accepted:
15 September 2024
Available online:
5 April 2025

Keywords:
Political Knowledge,
Economic-Social
Factors,
Multiple Regression
Method,
Software Spss

ABSTRACT

Objective:

The present study investigates the relationship between socio-economic factors (gender, education, age and income) with political knowledge. Political knowledge as the simplest form of political perception establishes the attitude of individuals in relation to political behavior. In this research, a sample of 384 people from 22 areas of Tehran (Iran) was selected using cluster sampling and stratified multi-step method. Data were analyzed using multiple regression methods. According to SPSS software output, research findings show that the average level of political knowledge of the statistical sample is equal to six out of 14 and its standard deviation is equal to 3.4, and on average, the respondents answered 43% of the questions correctly. Most of the respondents (73.2%) gave the correct answer to the following question "Iran became the" Islamic Republic "during the referendum in 1979 and the lowest correct answer was related to the following question "what was Iran's unemployment rate in 2016?" (18.8%). All socio-economic variables have a meaningful relationship with the level of general political knowledge, but the intensity of the relationship between gender variables (0.208), education (0.436), age (0.261) and income (0.095) differ with the variable of general political knowledge; variable of education is most strongly related and the variable of income is least related to political knowledge.

Cite this article: Ashtarian, Kioomars; Asadi Kesheh, Ali Akbar. (2025). "The Relationship Between Economic-Social Factors and Political Knowledge", *Fasl'nāmeḥ-ye siyāsat (Politics Quarterly)* 55, (1): 1-21.

DOI: <https://doi.org/10.22059/JPQ.2025.2025.276137.1007389>

The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

<https://doi.org/10.22059/JPQ.2025.2025.276137.1007389>

Introduction

Political knowledge influences strikes, political elections, political tolerance, political beliefs, and the overall political behavior of individuals (Carpini and Keiter, 1993), but perhaps, as Miller (2001) points out, the most important effect of (political) knowledge is to increase the civic competence of the public for political participation in a democratic government and to prevent extremism, alienation, and the dominance of technocratic attitudes among the elite (Miller, 2001). On the other hand, according to Carpini and Keiter (1997), politically informed citizens are more interested in and participate in political activities. In fact, political knowledge shapes citizens' attitudes towards political activities by defining interests and creating unity in beliefs based on interests (Bramlett, 2013). However, citizens' political knowledge is not equal to each other, and the unequal distribution of political knowledge among citizens is an established fact in the field of political science (Simon, 2017). Most researchers focused on the inequality of political knowledge distribution among individuals on the variables of education, gender, age, and income. Most studies conducted to examine these variables are focused on American and European societies, but Iranian society requires further study due to its different situation, especially the young population, their increasing presence, especially women, in universities and higher education centers, and the growth of the middle class. Accordingly, the research question focuses on the level of general political knowledge, and then we analyze the direction and intensity of the relationship between the contextual variables (gender, education, age, and income) and general political knowledge in Iranian society.

The Research Method

The research data were collected through a survey and questionnaire from citizens aged 18 and above in 22 districts of Tehran using a multi-stage-stratified cluster sampling method in January 2017. Multiple linear regression analysis (multivariate) was used to analyze the data; in such a way that the regression output shows an estimate of the amount of change in general political knowledge (as a dependent variable) with a one-unit change in each of the independent variables including gender, age, education, and income, while all other independent variables are held constant. In such a case, the partial correlation size of each of the independent variables is measured by multivariate linear regression.

Results

According to the research findings, the political knowledge variable as the dependent variable, the mean and standard deviation of political knowledge are equal to six out of 14 and 3.4 respectively, and on average, respondents answered 43 percent of the questions correctly. Also, 73.2 percent of respondents chose the correct answer to the following question "In 1979, Iran converted to the "Islamic Republic" system through a referendum," while only 18.8 percent of people answered the following question "what was Iran's unemployment rate in 2016?"

Based on the output of the SPSS software, the regression coefficient of determination is ($R^2=0.322$), meaning that 32.2 percent of the variability of the general political knowledge variable can be explained by independent variables including age, education, income, and gender.

All independent variables have a significant positive relationship with the general political knowledge variable, the intensity of the relationship of the variables with general political knowledge varies, such that education (0.436), age (0.261), gender (0.208) and income (0.095) have the highest relationship with general political knowledge, respectively. Regarding the gender variable, it should be noted that the gender categories are coded with the numbers zero (female) and one (male), and according to the beta value (0.208), men scored 20.8 percent higher than women in general political knowledge.

Conclusion

The level of general political knowledge of men is higher than that of women, and the number of options selected by women as "I don't know" is higher than that of men. As a result, it can be said that contrasting structural positions and contrasting responsibilities, resources, constraints and structural pressures resulting from socio-cultural conditions and women's reluctance to guess in answering questions affect the level of political knowledge of both sexes. Also, the education variable has the strongest relationship with the level of political knowledge; This relationship could be due to the motivation, opportunities, and abilities that education provides to the educated, as argued by Carpini and Keeter (1996), which increase their level of political knowledge. Also, the age variable is related to the level of political knowledge of individuals; this relationship could be due to the accumulation of objective experience and information that an individual acquires with increasing age, but with increasing age (age range 58 and above), the level of political knowledge decreases due to the weakening of cognitive ability, as pointed out by Lau and Redlawsk (2008). Finally, although income had a significant relationship with political knowledge, this relationship was less than 0.1; this situation could be due to the greater number of people with higher education in low-income groups.

بررسی رابطه عوامل اجتماعی - اقتصادی با دانش سیاسی

کیومرث اشتریان ^۱ ID، علی اکبر اسدی کشه ^۲ ID

^۱ نویسنده مسئول، دانشیار، علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: ashtrian@ut.ac.ir

^۲ دانش آموخته دکتری علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: aaasadi@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۳۹۷/۱۱/۲۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۶/۱۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۶/۲۵

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۰۱/۱۶

کلیدواژه‌ها:

دانش سیاسی،
عوامل اجتماعی -
اقتصادی،
رگرسیون چند متغیره،
spss

دانش سیاسی به‌عنوان ساده‌ترین نوع ادراکات سیاسی، نگرش افراد را در زمینه اعتصاب، انتخابات سیاسی، بردباری سیاسی، عقاید سیاسی و در مجموعه رفتارهای سیاسی شکل می‌دهد. پژوهش حاضر به رابطه عوامل اجتماعی - اقتصادی (جنسیت، تحصیلات، سن و درآمد) با دانش سیاسی می‌پردازد. در این پژوهش با استفاده از پیمایش و روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای طبقه‌ای، نمونه ۳۸۴ نفره از مناطق ۲۲ گانه تهران (ایران) انتخاب و با استفاده از روش رگرسیون چندگانه داده‌های جمع‌آوری شده تحلیل شد. مطابق با خروجی نرم‌افزار SPSS یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میانگین سطح دانش سیاسی نمونه آماری معادل ۶ از ۱۴ و انحراف معیار آن برابر با ۳/۴ است و به‌طور متوسط پاسخگویان به ۴۳ درصد پرسش‌ها پاسخ صحیح دادند. بیشتر پاسخگویان (معادل ۷۳/۲ درصد) به پرسش «ایران در سال ۱۳۵۸ طی هم‌پرسی (فراندم) تبدیل به نظام جمهوری اسلامی» پاسخ صحیح دادند و کمترین پاسخ صحیح مربوط به پرسش «نرخ بیکاری ایران در سال ۱۳۹۵ چقدر بود؟» (معادل ۱۸/۸ درصد) است. همچنین نتایج نشان داد تمام متغیرهای اقتصادی - اجتماعی تحقیق با سطح دانش سیاسی عمومی افراد رابطه مثبت معناداری دارند، اما شدت رابطه متغیرهای جنسیت (۰/۲۰۸)، تحصیلات (۰/۴۳۶)، سن (۰/۲۶۱) و درآمد (۰/۰۹۵) با متغیر دانش سیاسی عمومی متفاوت است، به‌صورتی که متغیر تحصیلات با بیشترین شدت رابطه و متغیر درآمد کمترین رابطه را با دانش سیاسی دارد.

استناد: اشتریان، کیومرث؛ اسدی کشه، علی اکبر (۱۴۰۴). بررسی رابطه عوامل اجتماعی - اقتصادی با دانش سیاسی، فصلنامه

سیاست، ۵۵ (۱)، ۲۱-۱.

<http://doi.org/10.22059/JPQ.2025.276137.1007389>

نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

دانش سیاسی ابزاری برای درک دنیا (Abendschön & Tausendpfund, 2017) و مفهوم مرکزی رفتارهای سیاسی است (Barabas *et al.*, 2014; Carpini & Keeter, 1996). دانش سیاسی روی اعتصاب، انتخابات سیاسی، بردباری سیاسی، عقاید سیاسی و در مجموعه رفتارهای سیاسی افراد تأثیر می‌گذارد (Carpini & Keeter, 1996) و رابطه مستقیمی با مؤلفه‌های مختلف مهارت‌های زندگی اجتماعی شامل خودآگاهی، ارتباط‌های انسانی، روابط میان‌فردی، تصمیم‌گیری، مشارکت و همکاری، تفکر انتقادی و شهروندی جهانی دارد (Soltani & Moinabadi, 2017). از منظر دیگر، دانش سیاسی موردنظر گفتمان نظام سیاسی، در راستای تربیت فاعل اخلاقی و مشروعیت‌بخشی به چارچوب قدرت قدم برمی‌دارد (Mousavi, 2010)، اما شاید همان‌طور که میلر (۲۰۰۱) اشاره می‌کند مهم‌ترین تأثیر دانش (سیاسی) افزایش کفایت مدنی عموم برای مشارکت سیاسی در یک حکومت دموکراتیک و مانعی برای افراط‌گرایی، بیگانگی و تسلط نگرش تکنوکراتیک در بین نخبگان است (Miller, 2001). از سوی دیگر، از نظر کارپینی و کیتز (۱۹۹۷)، شهروندانی که به لحاظ سیاسی مطلع‌اند، علاقه و مشارکت آنها در فعالیت‌های سیاسی بیشتر است. در واقع دانش سیاسی با تعریف منافع و ایجاد یکپارچگی در باورها بر پایه منافع، نگرش شهروندان برای فعالیت‌های سیاسی را شکل می‌دهد (Bramlett, 2013). اما دانش سیاسی شهروندان با یکدیگر برابر نیست و توزیع نابرابر دانش سیاسی بین شهروندان یک واقعیت تثبیتی در رشته علوم سیاسی است (Simon, 2017). بیشتر محققان در توزیع نابرابری دانش سیاسی بین افراد بر روی متغیرهای تحصیلات، جنسیت، سن و درآمد متمرکز شدند. تحصیلات به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم از طریق عوامل ساختاری و مشارکت سیاسی (Carpini & Keeter, 1996; Barabas *et al.*, 2014) و حتی با کنترل متغیرهایی چون خصیصه‌های شخصی و هوشمندی بیشترین تأثیر را بر سطح دانش سیاسی افراد دارد (Rasmussen, 2016). همچنین در مورد جنسیت، هرچند در مطالعات تجربی دانش سیاسی مردان بیشتر از زنان است، اما برخی محققان این مسئله را ناشی از تعریف و اندازه‌گیری خاص دانش سیاسی (Stolle & Gidengil, 2010)، ویژگی‌های خاص زنانه و عوامل موقعیتی می‌دانند (Abendschön & Tausendpfund, 2017; Wolak & McDevitt, 2011; Pereira *et al.*, 2015). فrazier & Macdonald, 2003). از دیگر سو، در مورد سن، با افزایش سن افراد به‌دلیل انباشت اطلاعات، دانش سیاسی افزایش می‌یابد (Strate *et al.*, Plutzer, 2002; Bramlett, 2013). (1989) و افزایش درآمد با فراهم کردن فرصت‌های بیشتر برای فرد، امکان افزایش سطح دانش سیاسی را بیشتر می‌کند (Carpini & Keeter, 1996; Lay, 2006). بیشتر پژوهش‌های صورت‌گرفته برای بررسی این متغیرها بیشتر روی جوامع آمریکایی و اروپایی متمرکز است، اما

جامعه ایران با توجه به وضعیت متفاوت به‌ویژه جمعیت جوان، حضور بیش از پیش آنان به‌ویژه زنان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و رشد طبقه متوسط نیازمند مطالعه بیشتر است (Bagheri Dolatabadi, 2016). بر همین اساس، سؤال پژوهش بر سطح دانش سیاسی عمومی متمرکز است و سپس جهت و شدت رابطه متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت، تحصیلات، سن و درآمد) با دانش سیاسی عموم در جامعه ایران را واکاوی می‌کنیم.

۲. روش تحقیق

داده‌های تحقیق از طریق پیمایش و با ابزار پرسشنامه از شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر تهران با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای - طبقه‌ای در دی‌ماه ۱۳۹۶ جمع‌آوری شد. در ابتدا مناطق ۲۲ گانه تهران به پنج منطقه اقتصادی - اجتماعی شامل مناطق ۳ و ۱ = بالای بالا، ۷، ۵، ۶، و ۲ = بالا، ۲۲، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۹، ۸ و ۴ متوسط، ۲۱، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۰ = پایین و ۲۰، ۱۹، و ۱۸ = پایین پایین تقسیم‌بندی شدند. سپس از بین هریک از طبقه‌بندی مناطق اقتصادی - اجتماعی، یک منطقه به‌صورت تصادفی انتخاب شد. این مناطق شامل مناطق ۱-۶-۱۲-۱۶-۲۰ است. پس از انتخاب پنج منطقه، بر اساس نسبت‌های جمعیت طبقه‌بندی اقتصادی - اجتماعی پنجگانه مناطق و سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵ مرکز آمار ایران، تعداد شهروندانی از هر منطقه (۱-۶-۱۲-۱۶-۲۰) انتخاب و مشخص شد (جدول ۱).

جدول ۱. سهم هر منطقه با توجه به نسبت طبقه‌بندی اقتصادی - اجتماعی مناطق ۲۲ گانه شهر

تهران

ردیف	طبقه‌بندی اقتصادی - اجتماعی مناطق ۲۲ گانه	نسبت‌های جمعیت طبقه‌بندی اقتصادی - اجتماعی مناطق ۲۲ گانه	مناطق انتخابی	حجم نمونه
۱	بالای بالا	۰/۰۹	۱	۳۳
۲	بالا	۰/۲۴	۶	۹۱
۳	متوسط	۰/۳۵	۱۲	۱۳۴
۴	پایین	۰/۲۱	۱۶	۸۲
۵	پایین پایین	۰/۱۳	۲۰	۴۴
	جمع			۳۸۴

مطابق فرضیات تحقیق متغیرهای مستقل شامل جنسیت، سن، تحصیلات و درآمد است. متغیر جنسیت شامل دو مقوله زن و مرد، سن افراد شامل شش مقوله ۱۸-۲۸ سال، ۲۸-۳۸ سال، ۳۸-۴۸، ۴۸-۵۸، و ۵۸ سال به بالاست. تحصیلات به شش مقوله بی‌سواد، ابتدایی، متوسطه، دیپلم، فوق‌دیپلم و لیسانس و فوق‌لیسانس و دکتری و درآمد به پنج مقوله کمتر از یک

میلیون تومان، از یک تا دو میلیون تومان، از دو تا سه میلیون تومان، از سه تا چهار میلیون تومان و بیش از چهار میلیون تومان طبقه‌بندی شده است. همچنین برای اندازه‌گیری متغیر دانش سیاسی با پذیرش تعریف کارپینی و کیتز (۱۹۹۳) از دانش سیاسی عمومی، میزان آشنایی شهروندان نسبت به نهادهای فرایندهای سیاسی و بازیگران، تاریخ، چیش‌های سیاسی کنونی، سطح دانش سیاسی عمومی شهروندان تعریف می‌شود. برای استخراج سؤالات دانش سیاسی عمومی از سؤالات پیشنهادی و مورد استفاده در تحقیقات از جمله کارپینی و کیتز (۱۹۹۳)، باراباس و همکاران (۲۰۱۴)، پیرا و همکاران (۲۰۱۴)، بیم و همکاران (۲۰۱۶) و مک آلیستر (۲۰۱۶) استفاده شد. این محققان تعریف مفهومی و عملیاتی کارپینی و کیتز (۱۹۹۳) را ملاک اندازه‌گیری دانش سیاسی عمومی قرار دادند، هرچند آنها سعی در شناسایی ابعاد جدید مفهوم دانش سیاسی داشتند، اما در خصوص ابعاد جدید توافقی صورت نگرفته است. پس از استخراج سؤالات و برای تطبیق سؤالات با محیط (بومی‌سازی) از منابعی چون قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رسانه‌های سیاسی (روزنامه، سایت‌های خبری و شبکه‌های اجتماعی) و متون تاریخ سیاسی استفاده شد. در ابتدا ۵۰ سؤال تهیه و پس از بررسی توسط محققان و تعدادی از خبرگان این حوزه، ۱۴ سؤال به لحاظ روایی محتوایی گزینش شد. از ۱۴ سؤال استخراجی، ۸ سؤال به صورت عبارتی‌هایی است که پاسخگویان باید درستی یا نادرستی آن را تشخیص دهند و در صورت بی‌اطلاعی از صحت یا عدم صحت عبارت، گزینه «نمی‌دانم» را می‌توانند انتخاب کنند. همچنین ۶ سؤال دیگر به گونه‌ای طراحی شده که فقط یکی از گزینه‌ها صحیح است؛ البته گزینه «نمی‌دانم» در بین گزینه‌ها موجود است. همچنین پایایی سؤالات استخراج شده با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۷ است. برای تحلیل داده‌ها از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه (چندمتغیره) استفاده شد؛ به صورتی که خروجی رگرسیون برآوردی از مقدار تغییرات دانش سیاسی عمومی با یک واحد تغییر در هریک از متغیرهای مستقل شامل جنسیت، سن، تحصیلات و درآمد را نشان می‌دهد، درحالی که تمام متغیرهای مستقل دیگر ثابت نگه‌داشته می‌شوند. در چنین حالتی اندازه همبستگی جزئی هریک از متغیرهای مستقل به وسیله رگرسیون خطی چندمتغیره اندازه‌گیری می‌شود.

۳. چارچوب نظری

۳.۱. دانش سیاسی و متغیرهای اجتماعی - اقتصادی

در بررسی رفتار سیاسی توجه خاصی به نگرش‌های عموم می‌شود و ادراکات^۱ زیربنای نگرش‌های عمومی را شکل می‌دهند. ساده‌ترین اشکال ادراکات، واقعیت‌های سیاسی^۱ هستند

1. Cognitions

یعنی همان اطلاعات متنوع و پایه‌ای که شهروندان در مورد سیاست در ذهن دارند. این ادراکات طی فرایند تجربه، دانش و حتی شهود می‌تواند کسب شود (Carpini & Keeter, 1996: 79). از سوی دیگر ادراکات سیاسی به‌عنوان زیربنای تشکیل نگرش‌ها از طریق نظام باورها سازماندهی می‌شوند. لوسکین (۱۹۸۷) نظام باورها^۲ را ادراکات سیاسی فرد، همراه با ادراکاتی که محدود به آن هستند، تعریف می‌کند. نظام باورها سیاسی از سه بعد اندازه (تعداد ادراکات)، دامنه (گستره جهان سیاسی) و سازمان (محدودیت‌ها) تشکیل می‌شوند و نقطه تقاطع آنها آگاهی^۳ است (Carpini & Keeter, 1996: 80). اما در ابتدا این پرسش مطرح است که دانش سیاسی چیست؟ پیش از تعریف این مفهوم باید توجه کرد که مفهوم دانش سیاسی با آگاهی سیاسی^۴ متفاوت است؛ آگاهی سیاسی شامل ارزیابی‌ها و باورهای فرد از مسائل سیاسی خاص، شخصیت‌ها و رویدادهاست (Shahram Nia & Malai, 2010). از نظر کارپینی و کیتز (۱۹۹۶) دانش سیاسی، دامنه‌ای از اطلاعات حقیقی در مورد سیاست است که در حافظه بلندمدت شهروندان ذخیره شده است (Carpini & Keeter, 1996: 10). این تعریف از دانش سیاسی مورد قبول بسیاری از محققان مانند باراباس و همکاران (۲۰۱۴)، آلیستر (۲۰۱۶) و کلارک^۵ (۲۰۱۷) است. هرچند به نظر نقیب‌زاده مهم‌ترین عامل افزایش سطح دانش سیاسی، آموزش است (Naqibzadeh, 2003)، اما سطح دانش سیاسی افراد با یکدیگر برابر نیست، از نظر لوسکین (۱۹۹۰) دانش سیاسی افراد با توجه به مثلث سطح توانایی شناختی^۶ (داشتن مهارت ادراکی کافی مانند تحصیلات)، فرصت^۷ (دسترسی به اطلاعات مانند میزان پوشش رسانه) و انگیزه^۸ (خواستن برای یادگیری مانند کسب منفعت) متفاوت است (Carpini & Keeter, 1996; Barabas et al., 2009; Luskin, 1990; Weith et al., 2014). از این میان تحصیلات به‌عنوان متغیر اجتماعی - اقتصادی مورد توجه بسیاری از محققان قرار گرفته است (Barabas et al., 2014)، اما وضعیت این متغیر در ارتباط با سه عنصر بالا متفاوت است. برخی مانند کارپینی و کیتز (۱۹۹۶) استدلال می‌کنند که تحصیلات رسمی به‌عنوان یک تسهیل‌گر در ارتباط با تمام اجزای مثلث توانایی، انگیزه و فرصت، موجب افزایش سطح دانش سیاسی می‌شود (Carpini & Keeter, 1996; Rasmussen, 2016). به نظر کارپینی و کیتز (۱۹۹۶) «تحصیلات فرصت یادگیری سیاست را از طریق انتقال اطلاعات خاص و تأثیر روی مسیرهای شغلی و شبکه‌های اجتماعی افزایش

1. Political Facts
2. Belief System
3. Sophistication
4. Political Awareness
5. Clark
6. Cognitive ability
7. Opportunity
8. Motivation

می‌دهد؛ تحصیلات از طریق اجتماعی کردن دانشجویان با دنیای سیاست و تحریک علایق؛ انگیزه آنان را بیشتر می‌کند و توانایی‌های ضروری شناختی برای یادگیری مؤثر را توسعه می‌دهد» (Carpini & Keeter, 1996; Barabas *et al.*, 2014).

اما برخی مانند ویس و همکاران (۲۰۰۹) با این استدلال که توانایی شناختی فقط به فهم، ارزیابی، سازماندهی و به‌کارگیری اطلاعات کمک می‌کند و اینکه هیچ تصمیمی بدون فرایند شناختی بر روی اطلاعات موجود شکل نمی‌گیرد، توانایی شناختی را به‌عنوان متغیر میانجی بین تحصیلات، انگیزه و فرصت با دانش سیاسی در نظر گرفتند، یعنی تحصیلات جایگزین توانایی شناختی می‌شود و توانایی شناختی نقش میانجی را بازی می‌کند (Weith *et al.*, 2009). اما ویس و همکاران به این مسئله توجه نمی‌کنند که توانایی شناختی صرفاً توانایی غریزی نیست و تحصیلات می‌تواند به بهبود فرایندهای شناختی کمک کند. در نتیجه اولین فرضیه مقاله این است که تحصیلات با تقویت توانایی شناختی و فراهم آوردن زمینه‌های افزایش اطلاعات و فعالیت‌های سیاسی، سطح دانش سیاسی افراد را افزایش می‌دهد.

به‌غیر از متغیر تحصیلات، متغیرهای درآمد، جنسیت و سن افراد به‌عنوان متغیرهای اجتماعی- اقتصادی، فرصت‌های متفاوتی را برای کسب دانش سیاسی فراهم می‌آورند (Althaus, 1998; Weith *et al.*, 2009) در مورد متغیر سن، محققان چنین استدلال می‌کنند که وقتی افراد در دوره‌های مختلف زندگی تجربه می‌اندوزند، انباشت دانش سیاسی و ماندگاری آنها افزایش می‌یابد (Plutzer, 2002; McAllister, 2016). همچنین به این علت که افراد با افزایش سن در اجتماعات خود تنیده شده و به سیاست‌های اجتماعی و محلی علاقه‌مند می‌شوند، به مرور زمان، دانش سیاسی خاص و جزئی در مورد افراد سیاسی و آشنایی بیشتری با نهاد سیاسی پیدا می‌کند (Bramlett, 2013: 676)، اما با کهنولت سن، به‌دلیل ضعف در توانایی شناختی، سطح دانش سیاسی افراد کاهش می‌یابد (Lau & Redlawsk, 2008). بر این اساس می‌توان ادعا کرد که با افزایش سن، تأثیرات سیاست بر روی زندگی اجتماعی موجب انباشت تجربه و درک می‌شود و به‌تبع آن افراد تشویق به مشارکت (حضور مستقیم در رویدادهای سیاسی) و کسب آگاهی (به‌منظور اخذ تصمیمات معقول) می‌شوند، در نتیجه سطح دانش سیاسی افراد طی چنین فرایندی و در طول زمان افزایش می‌یابد.

از دیگر متغیرهای اجتماعی- اقتصادی، متغیر جنسیت است. کارپینی و کیتز (۱۹۹۶) شکاف دانش سیاسی در بین زنان و مردان را چنین توضیح می‌دهند: بر اساس نظریه‌های اجتماعی شدن، تفاوت در سطح دانش سیاسی متأثر از نقش‌هایی است که افراد تمایل به پذیرش آن در جامعه دارند. هنجارهای اجتماعی سنتی، مرد را مسئول زندگی عمومی و زن را متعلق به قلمرو خصوصی و داخلی تعریف می‌کند. بر همین اساس زنان بیشتر متعهد به نگهداری کودک و

زندگی خانوادگی هستند. در نتیجه چنین شرایطی ممکن است دنیای سیاست برای زنان جذابیت کمتری داشته باشد. این استدلال با نتایج سیمون^۱ (۲۰۱۷) مبنی بر اینکه ریشه تفاوت در سطح دانش سیاسی زن و مرد از سنین کودکی ناشی از تفاوت در اجتماعی شدن است، تطابق دارد (Simon, 2017). همچنین به دلیل شرایط نامساعد زنان به لحاظ اقتصادی - اجتماعی، آنان منابع اقتصادی - اجتماعی (مشارکت در اجتماعات مدنی و نوع شغل) و شناختی (تحصیلات) کمتری نسبت به مردان دارند و این موضوع بر روی سطح دانش سیاسی آنان مؤثر است (Bleck & Michelitch, 2018; Pereira et al., 2015). همچنین شکاف جنسیتی در دانش سیاسی می تواند ناشی از اولویت ها و ترجیحات سیاسی دو جنس (Bleck & Michelitch, 2018; Stolle & Gidengil, 2010) و موقعیت های یادگیری باشد (زنان بیشتر در فعالیت های سیاسی اجتماعی و مردان در نزاع های سیاسی اطلاعات کسب می کنند) (Wolak & McDevitt, 2011). به لحاظ تجربی به نظر پیرا و همکاران (۲۰۱۵) مردان بیشتر از واقعیت های سیاسی و زنان بیشتر از دلایل موضوعات خاص سیاسی مطلع هستند و اگر در مطالعات زنان نمره دانش کمتری دریافت می کنند، ناشی از طراحی نوع سؤالات برای اندازه گیری دانش سیاسی است (Pereira et al., 2015). از سوی دیگر مردان بیشتر از زنان خطرپذیر و کمتر از مردان مایل به حدس زدن هستند (زنان در پاسخ به پرسش های پرسشنامه کمتر تلاش می کنند، حدس بزنند) و این می تواند در چگونگی پاسخ به پرسش ها مؤثر باشد (Pereira et al., 2015; Kenski, 2000). همچنین موقعیت و تجربه زنان به عنوان همسر و مادر بر روی دانش سیاسی مؤثر است، به صورتی که زنان بیشتر علاقه مند و پیگیر خدمات عمومی و سیاست های رفاهی دولت هستند و به همین دلیل می توان گفت دانش سیاسی آنها در این حوزه ها بیشتر است (Stolle and Gidengil, 2010). به نظر کارپینی و کیتز (۱۹۹۶) در واقع می توان گفت برخی از قلمروهای دانش بیشتر در ارتباط با یک جنسیت است (Pereira et al., 2015:3; Carpini & Keeter, 1996). با توجه به استدلال بیان شده، شاید بتوان این ادعا را بیان کرد که در مجموعه موقعیت های ساختاری متضاد^۲ و مسئولیت ها، منابع، محدودیت ها و فشارهای ساختاری متضاد، تفاوت در سطح دانش سیاسی زنان و مردان را ایجاد می کند (Frazer & Macdonald, 2003: 69).

متغیر دیگری که می تواند با سطح دانش سیاسی مرتبط باشد، درآمد است. درآمد به عنوان یکی از متغیرهای اجتماعی - اقتصادی به دلیل فراهم آوردن امکانات و فرصت های بیشتر برای افراد زمینه کسب دانش را به وجود می آورد (Lay, 2006; Smith, 1996). به نظر کارپینی و کیتز (۱۹۹۶) درآمد به صورت غیرمستقیم از طریق تحصیلات بر روی دانش سیاسی تأثیر می گذارد

1. Simon

2. Contrasting Social Locations

(Barabas et al., 2014). شاید بتوان چنین استدلال کرد که افراد با درآمد بالا کمتر در فکر معاش هستند و فرصت و امکان بیشتری برای کسب اطلاعات سیاسی دارند و از سوی دیگر افراد با درآمد بیشتر به منظور مقایسه برنامه و سیاست‌های احزاب با منافع خود، احتمال بیشتری دارد که آگاهی‌های سیاسی خود را افزایش دهند (Lind and Rohner, 2011). بنابراین می‌توان این ادعا را مطرح کرد که با افزایش درآمد، افراد فرصت‌ها و امکانات بیشتر و تمایل به مشارکت آگاهانه‌تر در سیاست دارند و بر همین اساس دانش سیاسی خود را افزایش می‌دهند.

۴. یافته‌ها

مطابق با یافته‌های تحقیق، ۴۲ درصد از نمونه آماری زن و ۵۸ درصد مرد هستند. در متغیر سن، ۲۶/۴ درصد ۱۸-۲۸ سال، ۳۸/۸ درصد ۲۸-۳۸ سال، ۱۹/۴ درصد ۳۸-۴۸ سال، ۸/۶ درصد ۴۸-۵۸ سال، ۶/۷ درصد بیش از ۵۸ سال دارند؛ افزون بر این میانگین و انحراف از معیار متغیر سن به ترتیب برابر با ۳۶ و ۱۲/۳ است. همچنین از کل نمونه آماری ۳۳/۲ درصد مجرد و ۶۴/۱ درصد متأهل، ۱/۶ درصد مطلقه و یک درصد از آنها همسرانشان فوت شده است. در متغیر تحصیلات ۱ درصد بی‌سواد، ۳ درصد ابتدایی، ۸/۷ درصد متوسط، ۳۳/۹ درصد دیپلم، ۳۷/۸ درصد فوق‌دیپلم و لیسانس و ۱۵/۶ درصد فوق‌لیسانس و دکتری هستند. همچنین میانگین و انحراف از معیار این متغیر به ترتیب برابر با ۴/۵ و ۱ است. در متغیر سطح درآمد، ۱۰/۸ درصد پاسخگویان کمتر از یک میلیون تومان، ۴۵/۸ درصد بین یک تا دو میلیون تومان، ۲۴/۹ درصد بین دو تا سه میلیون تومان، ۸ درصد بین سه تا چهار میلیون تومان و ۱۰/۴ درصد بیش از چهار میلیون تومان درآمد دارند. همچنین میانگین و انحراف معیار این متغیر به ترتیب برابر با ۲/۱۷۰/۰۰۰ و ۲/۲۰۰/۰۰۰ تومان است. وضعیت متغیر فعالیت پاسخگویان به گونه‌ای است که بیشترین افراد (۴۲/۴ درصد) شاغل در بخش خصوصی و کمترین آنها (۰/۳ درصد) از کارافتاده هستند. در این میان، شاغل در بخش دولتی (۱۸/۱ درصد)، خانه‌دار (۱۵/۷ درصد)، بازنشسته (۸/۶ درصد)، دانشجو (۸/۳ درصد)، دانش‌آموز (۰/۸ درصد) و بیکار قرار می‌گیرند. در مورد متغیر دانش سیاسی به عنوان متغیر وابسته، میانگین و انحراف معیار دانش سیاسی به ترتیب معادل ۶ از ۱۴ و ۳/۴ است و به طور متوسط پاسخگویان به ۴۳ درصد پرسش‌ها پاسخ صحیح داده‌اند. مطابق جدول ۲، ۷۳/۲ درصد پاسخگویان در سؤال «ایران در سال ۱۳۵۸ طی هم‌پرسی (رفراندوم) تبدیل به نظام جمهوری اسلامی» پاسخ صحیح را انتخاب کردند، درحالی‌که در سؤال «نرخ بیکاری ایران در سال ۱۳۹۵ چقدر بود؟» فقط ۱۸/۸ درصد افراد پاسخ صحیح داشتند. همچنین درحالی‌که متوسط پاسخ صحیح به سؤالات مربوط به نهادها و فرایندهای سیاسی (ردیف ۱۰، ۱۳، ۱۴ و ۱۵) ۴۴ درصد است، متوسط پاسخ‌های صحیح به سؤالات مربوط به بازیگران

سیاسی داخلی (ردیف ۷ و ۱۱) ۴۳ درصد و خارجی (دبیر کل سازمان ملل - در زمان انجام پژوهش - بان کی مون است) ۲۶ درصد است. در مورد تاریخ سیاسی (ردیف ۲، ۴ و ۸) سؤال «انقلاب مشروطه ...» و «آیت الله نائینی ...» به ترتیب ۴۵/۶ و ۳۴/۶ درصد پاسخگویان به این دو سؤال جواب صحیح دادند، اما ۷۳/۲ درصد به سؤال «ایران در سال ۱۳۵۸ طی همپرسی (رفراندوم) ...» گزینه صحیح را انتخاب کردند. در مورد چیش سیاسی (سؤال کدامیک از جناح‌های سیاسی در ایران محافظه کار محسوب می شود) و اقتصاد سیاسی (نرخ بیکاری ایران در سال ۱۳۹۵ چقدر بود؟) به ترتیب ۳۳/۶ و ۱۸/۸ درصد پاسخگویان پاسخ صحیح دادند. در خصوص گزینه «نمی دانم» که به تفکیک جنسیت در جدول ۲ نمایش داده شده است، با توجه به نسبت جمعیت زنان (۰/۴۲) و مردان (۰/۵۸) در نمونه آماری، میانگین نسبت انتخاب گزینه «نمی دانم» برای مردان معادل ۰/۳۰ و برای زنان معادل ۰/۴۰ است. همچنین میانگین تعداد پاسخ‌های صحیح برای مردان ۶/۶۱ (با انحراف از معیار ۳/۴۵) و برای زنان ۵/۱۷ (با انحراف از معیار ۳/۱۱) است.

جدول ۲. درصد و فراوانی گزینه‌های انتخابی درست، نادرست و «نمی دانم»

سؤال / عبارت	درست	نادرست	نمی دانم	
			زن	مرد
بازنگری در قانون اساسی تنها توسط قوه قضاییه پیشنهاد و نتایج آن توسط همان قوه تأیید می شود. (نادرست)	درصد	۳۲/۳	۱۹/۵	۲۳/۷
	فراوانی	۱۲۴	۷۵	۹۴
انقلاب مشروطه ایران بیش از ۱۰۰ سال پیش اتفاق افتاده است. (درست)	درصد	۴۵/۶	۱۸/۸	۱۷/۲
	فراوانی	۱۷۵	۷۲	۶۶
تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی ۲۹۰ نفر است. (درست)	درصد	۴۰/۹	۱۰/۷	۲۶/۶
	فراوانی	۱۵۷	۴۱	۱۰۲
آیت الله نائینی از شخصیت‌های برجسته ملی شدن صنعت نفت بود. (نادرست)	درصد	۳۴/۶	۸/۳	۲۶/۳
	فراوانی	۱۳۳	۳۲	۱۱۸
دبیر کل کنونی سازمان ملل بان کی مون است. (نادرست)	درصد	۲۶	۴۰/۹	۱۹/۳
	فراوانی	۱۰۰	۱۵۷	۵۳
مسئولیت تطبیق قوانین وضع شده با قانون اساسی بر عهده مجلس شورای اسلامی است. (نادرست)	درصد	۲۳/۲	۴۵/۳	۱۶/۴
	فراوانی	۸۹	۱۷۴	۵۸
آقای نوبخت معاون اول رئیس جمهوری کنونی (حسن روحانی) است. (نادرست)	درصد	۴۷/۹	۲۶/۸	۱۲/۵
	فراوانی	۱۸۴	۱۰۳	۴۸
ایران در سال ۱۳۵۸ طی همپرسی (رفراندوم) تبدیل به نظام «جمهوری اسلامی» شد. (درست)	درصد	۷۳/۲	۵/۵	۹/۶
	فراوانی	۲۸۱	۲۱	۳۷
افرادی می توانند در انتخابات مجلس شورای اسلامی ثبت نام کنند که ...؟ (فوق لیسانس و بالاتر مطابق ماده ۳۰ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی)	درصد	۶۲/۵	۲۱/۶	۷/۶
	فراوانی	۲۴۰	۸۳	۳۲

۹/۴	۹/۹	۱۰/۲	۷۰/۶	درصد	نحوه انتخاب وزرا در دولت به چه صورت است؟
۳۶	۳۸	۳۹	۲۷۱	فراوانی	(تعیین توسط رئیس‌جمهوری و تأیید توسط مجلس، مطابق با اصل ۱۳۳ قانون اساسی)
۲۶/۶	۲۵	۱۰/۴	۳۸	درصد	کدام یک از افراد زیر وزیر امور اقتصادی و دارایی هستند؟ (دکتر علی طیب‌نیا)
۱۰۲	۹۶	۴۰	۱۴۶	فراوانی	
۱۹/۳	۱۸/۵	۴۳/۵	۱۸/۸	درصد	نرخ بیکاری ایران در سال ۱۳۹۵ چقدر بود؟
۷۴	۷۱	۱۶۷	۷۲	فراوانی	(بیش از ۱۲/۷ درصد مطابق گزارش مرکز آمار ایران)
۱۲/۸	۱۱/۷	۲۱/۶	۵۳/۹	درصد	مصوبات مجلس شورای اسلامی برای تأیید نهایی به کدام نهاد زیر ارسال می‌شود؟
۴۹	۴۵	۸۳	۲۰۷	فراوانی	(شورای نگهبان مطابق اصل ۹۴)
۱۹/۵	۲۰/۸	۲۶	۳۳/۶	درصد	کدام یک از جناح‌های سیاسی در ایران محافظه‌کار محسوب می‌شود (اصولگرا)
۷۵	۸۰	۱۰۰	۱۲۹	فراوانی	

همچنین مطابق جدول ۳ در متغیر سن، میانگین دانش سیاسی پاسخگویان در گروه ۱۸-۲۸ سال ۴/۳۸ است و با افزایش سن، میانگین میزان دانش سیاسی پاسخگویان افزایش می‌یابد، به‌طوری‌که میانگین دانش سیاسی گروه سنی ۲۸-۳۸ معادل ۵/۳۳، گروه سنی معادل ۷/۲۷ و گروه سنی ۴۸-۵۸ معادل ۷/۵۸ است. اما در گروه سنی ۵۸ سال به بالا میانگین دانش سیاسی به ۵/۹۸ کاهش می‌یابد، اما همچنان میانگین دانش سیاسی این گروه از گروه سنی ۱۸-۲۸ بیشتر است. از سوی دیگر کمترین میزان انحراف از معیار (برابر با ۲/۴۱) متعلق به گروه سنی ۴۸-۵۸ سال است و این گروه کمترین اختلاف را در نمره دانش سیاسی خود دارند، درحالی‌که انحراف از معیار گروه سنی ۲۸-۳۸ سال معادل ۳/۸۹ است. در مورد متغیر درآمد مطابق جدول ۳، کمترین دانش سیاسی (با میانگین ۳/۸) متعلق به طبقه درآمدی یک تا دو میلیون تومان است و بیشترین میزان دانش سیاسی (با میانگین ۷/۹) متعلق به طبقه درآمدی سه تا چهار میلیون تومان است. نکته آن است که میانگین طبقه درآمدی کمتر از یک میلیون تومان معادل ۴/۹ است و این مسئله می‌تواند ناشی از آن باشد که ۰/۲۲ درصد پاسخگویان این طبقه مدرک تحصیلی فوق‌لیسانس و دکتری دارد (در این گروه درآمدی افراد با سطح تحصیلات بی‌سواد و متوسطه وجود ندارد)، درحالی‌که فقط ۰/۰۵ درصد از پاسخگویان طبقه درآمدی یک تا دو میلیون تومان مدرک تحصیلی فوق‌لیسانس و دکتری دارند و اکثریت این گروه را افراد با سطح تحصیلات فوق‌دیپلم و لیسانس (۰/۴۰ درصد) تشکیل می‌دهند. از سوی دیگر در دو طبقه درآمدی بالاتر، تمام پاسخگویان از سطح تحصیلاتی دیپلم و دیپلم به بالاترند و ۲۵ درصد از پاسخگویان در طبقه درآمدی سه تا چهار میلیون تومان و ۱۹ درصد در طبقه درآمدی بیش از چهار میلیون تومان در سطح تحصیلات دیپلم هستند (و بقیه در سطح تحصیلات بالاتر از دیپلم هستند).

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار دانش سیاسی در هریک از گروه‌های سنی و درآمدی

متغیر	گروه سنی	میانگین	انحراف از معیار	متغیر	طبقه درآمدی	میانگین	انحراف از معیار
سن	۱۸-۲۸	۴/۳۸	۳/۴۴	درآمد	کمتر از یک میلیون تومان	۴/۹	۳/۲۱
	۲۸-۳۸	۵/۳۳	۳/۸۹		از یک تا دو میلیون تومان	۳/۸	۳/۵۳
	۳۸-۴۸	۷/۲۷	۳/۷۱		از دو تا سه میلیون تومان	۶/۵۴	۳/۸۳
	۴۸-۵۸	۷/۵۸	۲/۴۱		از سه تا چهار میلیون تومان	۷/۹	۳/۵۰
	بیش از ۵۸ سال	۵/۹۸	۳/۴۸		بیش از چهار میلیون تومان	۷/۲	۲/۸۸

مطابق جدول ۴ در متغیر تحصیلات بیشترین میانگین دانش سیاسی (با میانگین ۸/۹۷) متعلق به سطح تحصیلات فوق‌لیسانس و بالاتر و کمترین (با میانگین یک) متعلق به پاسخگویان بی‌سواد است. همچنین با افزایش سطح تحصیلات پاسخگویان، میانگین دانش سیاسی آنها افزایش می‌یابد، به‌صورتی که با افزایش هر سطح از تحصیلات افراد، به‌طور متوسط، دانش سیاسی آنها ۱/۶ نمره افزایش می‌یابد. از سوی دیگر بیشترین و کمترین میزان انحراف از معیار به‌ترتیب متعلق به سطح تحصیلات فوق‌دیپلم و لیسانس (۳/۲۱) و فوق‌لیسانس و بی‌سواد (۱/۴۱) است.

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار دانش سیاسی در هریک از گروه‌های تحصیلی

متغیر	سطح تحصیلات	میانگین	انحراف از معیار
تحصیلات	بی‌سواد	۱	۱/۴۱
	ابتدایی	۲/۶۳	۲/۰۶
	متوسط	۴/۲۵	۲/۵۷
	دیپلم	۵/۱۳	۲/۹۸
	فوق‌دیپلم و لیسانس	۶/۳۱	۳/۲۱
	فوق‌لیسانس و دکتری	۸/۹۶	۳/۰۹

همان‌طور که بیان شد برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. برای ورود متغیرهای مستقل در رگرسیون چندگانه بر اساس فرضیات تحقیق از روش «همزمان» استفاده شد. در این روش تمامی متغیرهای وارد شده در یک مرحله در تعیین رگرسیون به‌کار برده می‌شوند. مطابق خروجی نرم‌افزار SPSS مقدار ضریب تعیین رگرسیونی برابر با $R^2 = 0.322$ است، به این معنا که ۳۲/۲ درصد از تغییرپذیری متغیر دانش سیاسی عمومی به‌وسیله متغیرهای مستقل شامل سن، تحصیلات، درآمد و جنسیت قابل تبیین است.

جدول ۵. ضرایب استاندارد شده بتا

متغیرها	ضرایب استاندارد شده		t	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد		
مقدار ثابت	-۴/۶۰۹	۰/۸۳۳	-۵/۵۳۱	۰/۰۰۰
جنسیت	۱/۴۲۹	۰/۲۹	۴/۹۲۴	۰/۰۰۰
تحصیلات	۱/۴۹۴	۰/۱۴۸	۱۰/۰۹۸	۰/۰۰۰
درآمد	-۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۲/۱۷۳	۰/۰۳۰
سن	۰/۷۳۰	۰/۱۲	۶/۰۶۳	۰/۰۰۰

مطابق جدول ۵ این فرض آماری آزمون می‌شود که آیا ضرایب متغیرهای مستقل (بتا) مساوی با صفر هستند یا نه.

$$H_0: \beta = 0$$

$$H_1: \beta \neq 0$$

بر اساس خروجی جدول ۵ با توجه به مقدار t و سطح معناداری متغیرهای جنسیت، تحصیلات، سن در سطح خطای (P < ۰/۰۱) و متغیر درآمد در سطح خطای (P < ۰/۰۵) فرض صفر مبنی اینکه مقدار بتا برابر با صفر است، رد می‌شود و در نتیجه تمامی متغیرها رابطه معناداری مثبت با متغیر دانش سیاسی عمومی دارند و نمی‌توان آنها را از معادله رگرسیونی حذف کرد. اما با اینکه تمام متغیرهای رابطه مثبت معناداری با متغیر دانش سیاسی عمومی دارند، شدت رابطه متغیرها با دانش سیاسی عمومی متفاوت است، به‌صورتی که به‌ترتیب تحصیلات (۰/۴۳۶)، سن (۰/۲۶۱)، جنسیت (۰/۲۰۸) و درآمد (۰/۰۹۵) بیشترین رابطه را با دانش سیاسی عمومی دارند. در مورد متغیر جنسیت باید توجه کرد که مقوله‌های جنسیت با اعداد صفر (زن) و یک (مرد) کدگذاری شده است و با توجه به مقدار بتا (۰/۲۰۸)، مردان ۲۰/۸ درصد از زنان نمره بیشتری در دانش سیاسی عمومی گرفتند.

۵. تجزیه و تحلیل و نتیجه

تحلیل نتایج نشان می‌دهد که متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات و درآمد تأثیر چشمگیری بر سطح دانش سیاسی افراد دارند.

از نظر جنسیتی، ۵۸ درصد نمونه آماری مرد و ۴۲ درصد زن هستند. در مورد وضعیت تأهل، اکثریت (۶۴/۱ درصد) متأهل و ۳۳/۲ درصد مجرد هستند. همچنین بیشترین تعداد پاسخگویان دارای تحصیلات فوق‌دیپلم و لیسانس (۳۷/۸ درصد) و کمترین تعداد بی‌سواد (۱ درصد) بوده‌اند.

بیشترین پاسخگویان (۴۵/۸ درصد) دارای درآمد ماهیانه بین یک تا دو میلیون تومان بوده‌اند و بیشتر آنها در بخش خصوصی مشغول به کار هستند (۴۲/۴ درصد). افراد بیکار تنها ۰/۶ درصد از نمونه آماری را تشکیل می‌دهند.

میانگین دانش سیاسی برابر با ۶ از ۱۴ است که نشان می‌دهد پاسخگویان به‌طور متوسط به ۴۳ درصد پرسش‌ها پاسخ صحیح داده‌اند. سطح دانش سیاسی در بین گروه‌های مختلف سنی، درآمدی و تحصیلی متفاوت است. برای مثال افراد با تحصیلات بالاتر (فوق لیسانس و دکتری) دارای میانگین دانش سیاسی ۸/۹۷ بوده که بیشترین میانگین در میان گروه‌های تحصیلی است. تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که متغیرهای تحصیلات ($\beta = ۰/۴۳۶$)، سن ($\beta = ۰/۲۶۱$)، جنسیت و درآمد ($\beta = ۰/۲۰۸$) (به ترتیب بیشترین تأثیر را بر دانش سیاسی عمومی دارند. این نتایج نشان می‌دهد که افزایش تحصیلات بیشترین نقش را در ارتقای دانش سیاسی دارد، درحالی‌که تأثیر درآمد کمتر از سایر عوامل است. یافته‌ها نشان می‌دهد که مردان به‌طور متوسط ۲۰/۸ درصد بیشتر از زنان در دانش سیاسی عمومی نمره کسب کرده‌اند. این تفاوت می‌تواند به عواملی چون دسترسی بیشتر به منابع اطلاعاتی و مشارکت فعال‌تر مردان در امور سیاسی مرتبط باشد.

به‌طور کلی، نتایج نشان می‌دهد که متغیرهای فردی مانند تحصیلات، سن و جنسیت نقش مهمی در تعیین سطح دانش سیاسی عمومی دارند. تأثیر محدود درآمد بر دانش سیاسی نیز نشان می‌دهد که عوامل اقتصادی به‌تنهایی تعیین‌کننده اصلی آگاهی سیاسی نیستند. بنابراین، ارتقای سطح تحصیلات و آگاهی‌بخشی می‌تواند به بهبود دانش سیاسی عمومی کمک کند. در این تحقیق رابطه برخی از عوامل اقتصادی و اجتماعی با سطح دانش عمومی بررسی شد و نشان داد که جنسیت، تحصیلات، سن و درآمد افراد با سطح دانش سیاسی ارتباط دارند، هرچند شدت رابطه هر کدام با متغیر وابسته (دانش سیاسی) متفاوت است. در خصوص متغیر جنسیت همانند تحقیقات پیشین (Pereira et al., 2015; 3; Carpini & Keeter, 1996; Kenski, 2000; Frazer & Macdonald, 2003) سطح دانش سیاسی عمومی مردان بیش از زنان است و تعداد گزینه انتخاب‌شده «نمی‌دانم» توسط زنان بیش از مردان است، در نتیجه می‌توان گفت موقعیت‌های ساختاری متضاد و مسئولیت‌ها، منابع، محدودیت‌ها و فشارهای ساختاری متضاد ناشی از شرایط اجتماعی - فرهنگی و عدم تمایل زنان به حدس در پاسخ به پرسش‌ها بر روی سطح دانش سیاسی دو جنس مؤثر است. همچنین متغیر تحصیلات، شدیدترین رابطه را در ارتباط با سطح دانش سیاسی دارد؛ این رابطه می‌تواند همان‌طور که کارپینی و کیت^۱ استدلال کردند (۱۹۹۶) ناشی از انگیزه، موقعیت‌ها و توانایی‌ها باشد که تحصیلات در اختیار تحصیل‌کردگان قرار می‌دهد

1. Carpini & Keeter

و موجبات افزایش سطح دانش سیاسی آنها را فراهم می‌آورد. همچنین متغیر سن با سطح دانش سیاسی افراد رابطه دارد؛ این رابطه می‌تواند ناشی از انباشت تجربه عینی و اطلاعاتی باشد که فرد با افزایش سن به دست می‌آورد، اما با افزایش سن (فاصله سنی ۵۸ به بالا) سطح دانش سیاسی به دلیل ضعف توانایی شناختی کاهش می‌یابد؛ همان‌طور که لو و ردلسک^۱ (۲۰۰۸) به آن اشاره می‌کنند. در انتها هرچند درآمد رابطه معناداری با دانش سیاسی داشت، اما این رابطه کمتر از ۰/۱ است؛ مطابق یافته‌های تحقیق دانش سیاسی گروه درآمدی کمتر از یک میلیون تومان بیشتر از گروه درآمدی یک تا دو میلیون تومان است. همچنین سطح دانش گروه درآمدی سه تا چهار میلیون تومان بیشتر از گروه درآمدی بیش از چهار میلیون تومان است؛ این وضعیت می‌تواند ناشی از تعداد بیشتر افراد با تحصیلات بالاتر در گروه‌های درآمدی پایین باشد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تعارض منافع وجود ندارد؛ و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش شونده، سوءرفتار و غیره می‌شوند، به‌طور کامل رعایت کرده‌اند.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله مراتب سپاسگزاری خود از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و فصلنامه سیاست به سبب فراهم کردن شرایط انتشار اعلام می‌دارند.

References

- Abendschön, S; Tausendpfund, M. (2017). Political knowledge of children and the role of sociostructural factors. *American Behavioral Scientist*, 61(2), 204-221. doi:10.1177/0002764216689122
- Althaus, S.L. (1998). Information effects in collective preferences. *American Political Science Review*, 92 (3), 545-558. doi:10.2307/2585480
- Bagheri Dolatabadi, A (2016). "Political Awareness of Yasouj University Students Regarding International Relations Issues and Factors Affecting It", *Quarterly Journal of International Relations Research*, No. 19, pp. 177-211. [In Persian]
- Barabas, J' Jerit, J' Pollock, W; Rainey, C. (2014). The question (s) of political knowledge. *American Political Science Review*, 108(4), 840-855. doi:10.1017/S0003055414000392

- Bleck, J; Michelitch, K. (2018). Is women's empowerment associated with political knowledge and opinions? Evidence from rural Mali. *World Development*, 106, 299-323. doi:10.1016/j.worlddev.2018.01.006.
- Bramlett, B.H. (2013). Aged communities and political knowledge. *American politics research*, 41(4), 674-698. doi: 10.1177/1532673X13482968
- Carpini, D.M.X; Keeter, S. (1993). Measuring political knowledge: Putting first things first. *American Journal of Political Science*, 37(4), 1179. doi:10.2307/2111549
- Carpini, M.X. D; Keeter, S. (1996). What Americans know about politics and why it matters: Yale University Press.
- Clark, N. (2017). Explaining political knowledge: the role of procedural quality in an informed Citizenry. *Political Studies*, 65(1), 61-80. doi:10.1177/0032321716632258
- Frazer, E; Macdonald, K. (2003). Sex differences in political knowledge in Britain. *Political Studies*, 51(1), 67-83. doi:10.1111/1467-9248.00413
- Kenski, K. (2000). Women and political knowledge during the 2000 primaries. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 572(1), 26-28. doi:10.1177/000271620057200105
- Lau, R.R; Redlawsk, D.P. (2008). Older but wiser? Effects of age on political cognition. *The Journal of Politics*, 70(1), 168-185. doi:10.1017/S0022381607080127
- Lay, J.C. (2006). Learning about politics in low-income communities: Poverty and political knowledge. *American politics research*, 34(3), 319-340. doi:10.1177/1532673X05278039
- Lind, J.T; Rohner, D. (2011). Knowledge is power: A theory of information, income, and welfare spending. University of Zurich Department of Economics Working Paper(36). doi:10.1111/ecca.12246
- Luskin, R.C. (1990). Explaining political sophistication. *Political Behavior*, 12 (4), 331-361. doi:10.1007/BF00992793
- McAllister, I. (2016). Internet use, political knowledge and youth electoral participation in Australia. *Journal of Youth Studies*, 19(9), 1220-1236. doi:10.1080/13676261.2016.1154936
- Miller, S. (2001). Public understanding of science at the crossroads. *Public understanding of science*, 10(1), 115-120. doi:10.3109/a036859
- Mousavi, S.M (2010). The Relationship between Political Knowledge and the Political System in the Discourse of the Islamic Republic of Iran. *Political and International Research*. Volume 1, Issue 3. pp. 1-28. **[In Persian]**
- Naqibzadeh, A (2003). "The Impact of Political Knowledge and Attitude on Political Behavior: The Case of Iran", *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, University of Tehran, No. 59, pp. 273-295. **[In Persian]**
- Pereira, M.F; Fraile, M; Rubal, M. (2015). Young and gapped? Political knowledge of girls and boys in Europe. *Political Research Quarterly*, 68(1), 63-76. doi:10.1177/1065912914554040

- Plutzer, E. (2002). Becoming a habitual voter: Inertia, resources, and growth in young adulthood. *American Political Science Review*, 96(1), 41-56. doi:10.1017/S0003055402004227
- Rasmussen, S.H.R. (2016). Education or personality traits and intelligence as determinants of political knowledge? *Political Studies*, 64(4), 1036-1054. doi:10.1111/1467-9248.12214
- Shahram Nia, S.A.M; Malai, S (2010). "Analysis of the Effect of Teachers' Political Awareness on Election Participation; A Case Study of Teachers in Districts (1) and (3) of Isfahan", *Journal of Political Science*, No. 21, pp. 135-166. **[In Persian]**
- Simon, A. (2017). How can we explain the gender gap in children's political knowledge? *American Behavioral Scientist*, 61(2), 222-237. doi:10.1177/0002764216689123
- Smith, T.W. (1996). *Environmental and scientific knowledge around the world: NORC*, University of Chicago.
- Soltani, A; Moinabadi, H (2017). The relationship between social life skills and political education components of students. Case study: Shahid Bahonar University of Kerman. *Applied Sociology*, serial 68. **[In Persian]**
- Stolle, D; Gidengil, E. (2010). What do women really know? A gendered analysis of varieties of political knowledge. *Perspectives on Politics*, 8(1), 93-109. doi:10.1017/S1537592709992684
- Strate, J.M; Parrish, C.J; Elder, C.D; Ford, C. (1989). Life span civic development and voting participation. *American Political Science Review*, 83 (2), 443-464. doi:10.2307/1962399
- Weith, P.T; Littvay, L; Krouwel, A. (2009). Reconsidering the role of cognitive ability in the acquisition of political knowledge.
- Wolak, J; McDevitt, M. (2011). The roots of the gender gap in political knowledge in adolescence. *Political Behavior*, 33(3), 505-533. doi:10.1007/s11109-010-9142-9

COPYRIGHTS

©2023 by the University of Tehran. Published by the University of Tehran Press. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>
